فصلنامه‌ی اقتصاد مقداری (بررسی‌های اقتصادی سابق) زمستان ۱۴۰۴ ۲۲(۴) ۶۱-۳۷

فصلنامه‌ی اقتصاد مقداری

صفحه ی اصلی وب سایت مجله:
www.jqe.scu.ac.ir
شاپا الکترونیکی: ۴۲۷۱-۲۷۱۷
شاپا چاپی: ۵۸۵۰-۲۰۰۸

تعامل شدت مصرف انرژی و حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی (مورد مطالعه: کشورهای عضو اوپک)

هادی یاسر لفته العایدی*، محمود هوشمند**، مهدی بهنامه***، محمد جواد گرجی پور****

* کارشناسی ارشد اقتصاد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
ایمیل: ha.alaayedi@mail.um.ac.ir
** استاد تمام گروه اقتصاد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

ایمیل: m-hoshmand@um.ac.ir

*** دانشیار گروه اقتصاد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. (نویسنده‌ی مسئول)

ایمیل: m.behname@um.ac.ir

0000-0002-3672-4129
آدرس پستی: ایران، خراسان رضوی، مشهد، میدان آزادی، دانشگاه فردوسی مشهد، کد پستی: ۹۱۷۷۹۴۸۹۷۴

**** دانشجو دکتری اقتصاد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
ایمیل: javadgorjipour@mail.um.ac.ir

اطلاعات مقاله	طبقه‌بندی JEL	واژگان کلیدی
تاریخ دریافت: ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۲	**Q49, E23, E23, E31, Q48**	**انرژی، بیکاری، تولید ناخالص داخلی، تورم، حکمرانی.**
تاریخ بازنگری: ۱ تیر ۱۴۰۲		
تاریخ پذیرش: ۵ اسفند ۱۴۰۲		

اطلاعات تکمیلی:

این مقاله برگرفته از پایان نامه‌ی ارشد آقای هادی یاسر لفته العایدی در رشته علوم اقتصادی به راهنمایی دکتر محمود هوشمند در دانشگاه فردوسی مشهد است.

قدردانی: از تمامی نویسندگانی که در نوشتن این مقاله همکاری نمودند، کمال تشکر را دارم.
تضاد منافع: نویسندگان مقاله اعلام می‌کنند که در انتشار مقاله ارائه شده تضاد منافعی وجود ندارد.
منابع مالی: نویسنده‌ها هیچگونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ارجاع به مقاله:
یاسر لفته العایدی، هادی.، هوشمند، محمود.، بهنامه، مهدی و گرجی پور، محمد جواد. (۱۴۰۴). تعامل شدت مصرف انرژی و حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی (مورد مطالعه: کشورهای عضو اوپک). *فصلنامه اقتصاد مقداری (بررسی‌های مقداری سابق)*، ۲۲(۴)، ۶۱-۳۷.

10.22055/JQE.2023.43747.2556

© 2026 Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

چکیده گسترده

معرفی:

دسترسی مردم به منابع انرژی و کاهش فقر از مقدمات دستیابی به اهداف توسعه پایدار به شمار می‌رود. از همین رو تلاش برای رشد اقتصادی پایدار و کیفیت پایدار محیطزیست به‌سرعت به موضوع مهمی در بین دولت‌ها، نهادهای بین‌المللی و سایر افراد علاقه‌مند به توسعه پایدار تبدیل‌شده است (*Awodumi & Adwuyi, 2020*). همچنین عدم حاکمیت مناسب در اقتصاد، فساد و ناکارآمدی دولت‌ها بحران انرژی را برای کشورهای صاحب منابع به وجود آورده است. اما از طرفی، حکمرانی خوب مستلزم دخالت در فرایندهای محلی یا ملی به منظور تدوین صحیح سیاست‌ها و اهداف کلیدی اجتماعی، اقتصادی، فناوری، زیست‌محیطی و سیاسی یک کشور یا جامعه و مدیریت صحیح منابع با درج چارچوب نهادی است (*Wang, Zhang, & Wang, 2018*).

متدولوژی:

این پژوهش به بررسی تأثیر شدت مصرف انرژی و حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی با استفاده از روش پانل دیتای پویا، برای ۱۲ کشور عضو اوپک در دوره زمانی ۲۰۰۲-۲۰۱۹ می‌پردازد. فرضیات پژوهش را می‌توان بدین صورت در نظر گرفت :۱- شدت مصرف انرژی بر رشد اقتصادی کشورهاي عضو اوپک تأثیر مثبت و معناداری دارد. ۲- شاخص حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی کشورهاي عضو اوپک تأثیر مثبت و معناداری دارد. ۳- اثرات متقاطع شدت مصرف انرژی و حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی مثبت و معنادار است.

یافته‌ها:

یافته‌ها نشان می‌دهد بین شدت مصرف انرژی و حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. تشکیل سرمایه ثابت ناخالص و جمعیت شهری نیز تأثیری مثبت و معنادار و از سوی دیگر تورم و بیکاری تأثیری منفی و معنادار بر رشد اقتصادی کشورهای مورد مطالعه دارند. همچنین اثر تعاملی شدت مصرف انرژی و حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی نیز مثبت و معنادار بوده است.

به صورت کلی، نتایج حاصل از پژوهش حکایت از تأثیر شدت مصرف انرژی و حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی دارد.

نتیجه:

این نکته بارز است که باید توجه سیاستگذاران بخش اقتصاد انرژی و منابع طبیعی در کشورهای عضو اوپک به سمت ایجاد شاهراه‌هایی برای پررنگ کردن نقش حکمرانی خوب در سیستم اقتصاد کشورهایشان باشند.

همچنین سیاست‌هایی برای اشتغال‌زایی در سطوح مختلف انرژی‌های تجدیدپذیر مورد اهتمام این کشورها باشد. سرمایه‌گذاری درست و بهینه و جذب سرمایه‌های مفید و بالقوه و به بالفعل کردن آن نیز از اساس و ضروریات این کشورها به شما می‌رود. به صورت کلی بر اساس مدل معرفی شده و یافته‌های به دست آمده نتایج ذیل قابل استنباط است:

اقدامات موثر و پیشرانانه‌ای جهت تحکیم فرآیند مدیریت مصرف انرژی (توأم بخش فسیلی و نیز تجدیدپذیر) در کشورهای موردمطالعه؛ چرا که قطعاً مدیریت مصرف بهینه انرژی و داشتن برنامه و سیاست‌های بهینه برای آن می‌تواند به رشد اقتصادی بیشتر کشورهای نفتی منجر گردد.

تقویت بنیه حکمرانی کشورهای مورد مطالعه به عنوان پیشنهاد دوم مطرح می-گردد. قطعاً براساس مرور ادبیات و نظریات و نیز نتایج حاصل از مدل ارائه شده در این پژوهش توجه به امر حکمرانی خوب و اقداماتی در راستای افزایش و ارتقاء آن نظیر کاهش فسادها و رانت‌های فراوان در اغلب کشورهای مورد مطالعه می‌تواند نتایج بسیار بارزی را بر رشد اقتصادی این کشورها به جا بگذارد.

Reference

Adibeh, S., Fatrus, M. H., Gholamali, H., & Najafizadeh, A. (2020). Asymmetric analysis of the effect of energy consumption and financial development on economic growth in Iran: Application of nonlinear ARDL method. *Quarterly Journal of Quantitative Economics (JQE)*, *17*(3), 69–90. https://doi.org/10.22055/jqe.2019.28107.2012 [in Persian]

Al Asami, A. L., Naji Maidani, A. A., & Ebrahimi Salari, T. (2019). *Investigating the effect of revenues from oil sales on the governance index in OPEC member countries* (Master's thesis). Ferdowsi University of Mashhad.

Alabi, O., Ackah, I., & Lartey, A. (2017). Re-visiting the renewable energy–economic growth nexus. *International Journal of Energy Sector Management*.

Alizadeh, M., & Golkhandan, A. (2016). Energy consumption and economic growth in OPEC member countries: New empirical evidence from panel cointegration with cross-sectional dependence. *Journal of Energy Planning and Policy Research, 2*(5), 131–164. [in Persian]

Alper, A., & Oguz, O. (2016). The role of renewable energy consumption in economic growth: Evidence from asymmetric causality. *Renewable and Sustainable Energy Reviews, 60*, 953–959.

Ana-Maria, B., Gigel, P., & Dan, L. (2019). Investigating the energy–economic growth–governance nexus: Evidence from Central and Eastern European countries. *Sustainability*, *11*(12), 1–21.

Ang, J. B. (2007). CO_2 emissions, energy consumption and output in France. *Energy Policy*, *35*, 4772–4778.

Awodumi, O. B., & Adewuyi, A. O. (2020). The role of non-renewable energy consumption in economic growth and carbon emission: Evidence from oil producing economies in Africa. *Energy Strategy Reviews*, *27*, 100434.

Bhattacharya, M., Paramati, S. R., Ozturk, I., & Bhattacharya, S. (2016). The effect of renewable energy consumption on economic growth: Evidence from top 38 countries. *Applied Energy*, *162*, 733–741.

Bélaïd, F., & Zrelli, M. (2016). Renewable and non-renewable electricity consumption, carbon emissions and GDP: Evidence from Mediterranean countries. *Energy Policy*.

Can, H., & Korkmaz, Ö. (2019). The relationship between renewable energy consumption and economic growth: The case of Bulgaria. *International Journal of Energy Sector Management*.

De Gregorio, J. (1993). Inflation, taxation, and long-run growth. *Journal of Monetary Economics*, *31*, 271–298.

Fatima, T., Shahzad, U., & Cui, L. (2020). Renewable and nonrenewable energy consumption, trade and CO_2 emissions in high emitter countries: Does the income level matter? *Journal of Environmental Planning and Management*, 1–25.

Fotros, M. H., & Mansoori, H. (2009). A study of causality relationship between energy carriers' consumption and value-added of industrial

sector in Iran during the period 1967–2006. *Quarterly Journal of Quantitative Economics (JQE)*, *6*(22), 23–53. https://doi.org/10.22055/jqe.2009.10698 [in Persian]

Houshmand, M., Daneshnia, M., Sotoudeh, A., & Ghazalbash, A. (2012). Investigating the causal relationship between energy consumption, economic growth and prices using panel data in OPEC member countries. *Monetary and Financial Economics (Knowledge and Development)*, *20*(5). [in Persian]

Im, K. S., Pesaran, M. H., & Shin, Y. (2003). Testing for unit roots in heterogeneous panels. *Journal of Econometrics*, *115*, 53–74.

Kraft, J., & Kraft, A. (1978). On the relationship between energy and GNP. *Journal of Energy and Development*, *3*, 401–403.

Lee, C. C. (2006). The causality relationship between energy consumption and GDP in G-11 countries revisited. *Energy Policy*, *34*, 1086–1093.

Lee, C. C., & Chang, C. P. (2007). Energy consumption and GDP revisited: A panel analysis of developed and developing countries. *Energy Economics*, *29*, 1206–1223.

Lee, C. C., Chiu, Y. B., & Sun, C. H. (2009). Does one size fit all? A reexamination of the environmental Kuznets curve using the dynamic panel data approach. *Applied Economic Perspectives and Policy*, *31*, 751–778.

Momeni, M. (2008). *New topics of research in operations* (2nd ed.). Tehran: Faculty of Management, University of Tehran. [in Persian]

Monjazeb, M. R., & Nosrati, H. (2017). *Basics of econometrics: Together with EViews and Stata*. Tehran: Mehraban Nashr Institute of Books. [in Persian]

Narayan, P. K., & Smyth, R. (2008). Energy consumption and real GDP in G7 countries: New evidence from panel cointegration with structural breaks. *Energy Economics*, *30*, 2331–2341.

Pellegrini, L., & Gerlagh, R. (2004). Corruption's effect on growth and its transmission channels. *Kyklos, 57*, 429–456.

Shahbaz, M., Loganathan, N., Zeshan, M., & Zaman, K. (2015). Does renewable energy consumption add to economic growth? An application of autoregressive distributed lag model in Pakistan. *Renewable and Sustainable Energy Reviews, 44*, 576–585.

Sharma, S. S. (2010). The relationship between energy and economic growth: Empirical evidence from 66 countries. *Applied Energy, 87*, 3565–3574.

Sorrell, S. (2010). Energy, economic growth and environmental sustainability: Five propositions. *Sustainability, 2*, 1784–1809.

Soytas, U., Sari, R., & Ewing, B. T. (2007). Energy consumption, income, and carbon emissions in the United States. *Ecological Economics, 62*, 482–489.

Swaleheen, M. (2011). Economic growth with endogenous corruption: An empirical study. *Public Choice, 146*, 23–41.

The World Bank. (1994). *Governance: The World Bank experience*. Washington, DC: World Bank.

Tugcu, C. T., & Topcu, M. (2018). Total, renewable and non-renewable energy consumption and economic growth: Revisiting the issue with an asymmetric point of view. *Energy, 152*, 64–74.

Venkatraja, B. (2020). Does renewable energy affect economic growth? Evidence from panel data estimation of BRIC countries. *International Journal of Sustainable Development and World Ecology, 27*(2), 107–113.

Wang, Z., Zhang, B., & Wang, B. (2018). The moderating role of corruption between economic growth and CO_2 emissions: Evidence from BRICS economies. *Energy, 148*, 506–513.

Zeren, F., & Akkuş, H. T. (2020). The relationship between renewable energy consumption and trade openness: New evidence from emerging economies. *Renewable Energy, 147*, 322–329.